

Iz iskustva lingvističkoga časopisa (METM-08)

U Splitu je od 11. do 13. rujna 2008. godine održan međunarodni skup METM-08 posvećen problematici uređivanja znanstvenih časopisa (v. rubriku Kronike).

Prvi put je časopis *Suvremena lingvistika* sudjelovao na tom skupu izlaganjima u dvije panel-diskusije (*Where do the »disciplinary culture« differences in communication lie?* i *Best practice in English academic publication on the periphery*) posvećenima dvjema različitim, ali komplementarnim temama.

Zadaća je časopisa *Suvremena lingvistika* kao filološkoga (lingvističkog) časopisa, ali ujedno i humanističkoga časopisa bila upozoriti na neke osobitosti i probleme s kojima se lingvistički, ali načelno i svaki humanistički časopis susreće. Budući da su METM-08 činili uglavnom predstavnici prirodnih časopisa, iskustva časopisa *Suvremena lingvistika* bila su za veliku većinu prisutnih sudionika novo ili drukčije svjetlo kojim se mogu rasvijetliti problemi i pitanja uređivanja znanstvenih časopisa. Naime, bilo je sasvim izvjesno da je perspektiva iz koje humanistički časopis promatra uređivačku politiku znanstvenih časopisa nužno različita od perspektive prirodnoga časopisa. Bili smo međutim iznenađeni u kojoj su mjeri predstavnici geoloških, maritimnih ili meteoroloških časopisa upozorili da se suočavaju s gotovo identičnim pitanjima kao i humanistički časopisi. Drugim riječima, probleme te slična iskustva lingvističkoga – humanističkoga časopisa dijele i mnogi drugi (nebiomedicinski) znanstveni časopisi.

Dva izlaganja koja smo održali u Splitu nosila su naziv *Obveze prema nacionalnoj znanstvenoj zajednici nasuprot međunarodnoj vidljivosti* (Commitment to the national scientific community vs. international visibility) i *Mora li zaista biti na engleskome?* (Does it really have to be in English?). U ovom ćemo ih osvrtu prikazati u skraćenu obliku kako bismo i domaću znanstvenu zajednicu upoznali s iznesenim iskustvima, dvojbama i razmišljanjima o uređivačkoj politici filoloških (humanističkih) časopisa.

Obveze prema nacionalnoj znanstvenoj zajednici nasuprot međunarodnoj vidljivosti

Jedna od temeljnih zadaća s kojom se suočava svaki humanistički, pa onda i filološki časopis, a koja nije svojstvena prirodnim (biomedicinskim) časopisima jest njegova obveza prema domaćoj znanstvenoj zajednici. Za razliku od prirodnih znanosti, humanističke znanosti ustrojene su oko tzv. nacionalnih znanosti. Nacionalne znanosti odnose se ponajprije na nacionalnu književnost, nacionalnu umjetnost, nacionalnu povijest, nacionalnu filologiju itd. Mnoga znanstvena istraživanja u okviru humanističkih znanosti usmjerena su prema ras-

vjetljanju i razumijevanju nacionalnih tema i područja. Otkrivanje i obrada rukopisa nekog starog hrvatskoga pisca, novo i drukčije tumačenje nekih obilježja hrvatskoga jezika ili izučavanje nacionalne povijesti imaju itekakvu važnost i vrijednost za razvoj hrvatske književnosti, filologije i povijesti, ali i za kulturni razvoj nacionalne zajednice općenito.

Stoga je jedna od temeljnih zadaća svakog humanističkoga časopisa njegova obveza prema domaćoj znanstvenoj zajednici, ali i društvu općenito. Humanistički časopis širi nova znanja i postignuća koja proizlaze iz znanstvenih istraživanja nacionalnih znanosti. Obveza je stoga humanističkoga časopisa razvoj i očuvanje nacionalnih znanosti.

Međutim, ova »nacionalna« obveza humanističkoga časopisa generira neke neželjene učinke za znanstveni časopis: malen broj autora i čitatelja (nacionalne znanstvene teme nužno ograničavaju broj potencijalnih autora, ali i zainteresiranih čitatelja, posebice međunarodnih), ograničena distribucija časopisa (ostale znanstvene zajednice, osim onih kulturološki povezanih s pojedinom nacionalnom zajednicom nisu nužno zainteresirane za specifične nacionalne teme) te slab utjecaj časopisa u međunarodnoj znanstvenoj zajednici.

Utjecaj humanističkoga znanstvenog časopisa u domaćoj znanstvenoj zajednici može biti vrlo velik jer objavljuje relevantne rezultate i znanstvena postignuća za pojedinu nacionalnu znanost, ali istodobno vrlo nizak, ako ikakav, u međunarodnoj znanstvenoj zajednici. Ta vrsta znanstvenih postignuća ne mora uvijek biti relevantna za međunarodnu humanistiku, ali to ujedno ne smije biti razlogom slabijem vrednovanju časopisa.

Druga je temeljna zadaća humanističkoga (filološkoga) časopisa učiniti spoznaje domaćih znanstvenika dostupnima međunarodnim znanstvenim krugovima. To znači da časopis ima također obvezu znanja i rezultate proizašle iz istraživanja nacionalnih znanosti predstaviti međunarodnoj znanstvenoj zajednici jer bez obzira na svoj nacionalni predznak, takva znanja i rezultati mogu biti od velike važnosti za međunarodnu znanost te smještanje nacionalne znanosti u međunarodne tijekove.

Vidljivo je da humanistički časopis pred sobom ima dvije vrlo složene zadaće koje je ponekad teško pomiriti ili koje zajednički nije jednostavno ostvariti. Nije dovoljno da časopis bude samo utjecajan u domaćoj znanstvenoj zajednici. On jednako tako ima i obvezu, ponajprije prema svojim autorima, da njihove spoznaje predstavi i međunarodnoj znanstvenoj zajednici te također da omogući njihovo vrednovanje od inozemnih znanstvenika. Tako će nacionalna znanost moći biti integrirana u međunarodne znanstvene tijekove, a domaći znanstvenici predstavljeni inozemnima.

Kako pomiriti obvezu očuvanja i unapređivanja nacionalne znanosti, a da se istodobno predstavi međunarodnoj znanosti te kako je učiniti integralnim dijelom međunarodnih znanstvenih postignuća prikazali smo iz iskustva časopisa *Suvremena lingvistika*.

Časopis *Suvremena lingvistika* smatra da nije dostatno spoznaje domaćih znanstvenika predstaviti isključivo domaćoj lingvističkoj zajednici, već da također ima obvezu predstaviti ih inozemnim znanstvenicima. S druge strane, ča-

sopis ne želi prestati sudjelovati u razvoju nacionalne znanosti, filologije konkretno.

Metoda koja se časopisu činila jednom od mogućnosti pomirbe dviju temeljnih zadaća jesu tzv. tematski brojevi. Jednom godišnje časopis *Suvremena lingvistika* objavljuje po jedan tematski broj posvećen određenoj suvremenoj lingvističkoj temi. Tako su do sada objavljeni tematski brojevi posvećeni funkcionalnoj sintaksi i kontaktnoj lingvistici. Osim što je riječ općenito o suvremenim lingvističkim temama, to su ujedno i teme kojima hrvatsko jezikoslovlje već desetljećima posvećuje pozornost te koje u hrvatskom jezikoslovlju predstavljaju sustavno oblikovana znanstvena područja. Tako časopis međunarodnu lingvističku publiku upoznaje s najsuvremenijim tijekovima u hrvatskom jezikoslovlju, a ujedno donosi i međunarodne spoznaje iz određenih znanstvenih područja domaćoj javnosti. Na temelju iskustva s tematskim brojevima očito je da je časopis *Suvremena lingvistika* postao međunarodno vidljiviji. Naime, suurednik tematskoga broja je stručnjak s međunarodnim ugledom iz odabranoga područja te može privući inozemne suradnike i stručnjake. No, već na ovoj razini naišli smo na prvi velik problem. Inozemni stručnjaci rijetko prihvaćaju suradnju bez obzira na to što se časopis navodi u relevantnim bazama podataka te što je slobodno dostupan putem interneta. Tako su primjerice za svaki tematski broj na desetak poziva potvrdno odgovorila dva do tri inozemna stručnjaka, a svoje su radove poslali jedan do dva.

Drugi problem s tematskim brojevima je što i domaći stručnjaci nerijetko odbijaju suradnju. Je li tomu razlog što članci u tematskim brojevima moraju biti na engleskom ili iz nekih drugih razloga, nije razvidno.

Valja ipak istaknuti da bez obzira na teškoće s kojima se *Suvremena lingvistika* suočila uređivanjem tematskih brojeva, postoje i bitni pozitivni pomaci. Oni se ponajprije ogledaju u suradnji s mladim inozemnim i domaćim autorima. Mladim inozemnim autorima činjenica da je časopis prisutan u relevantnim bazama podataka, da je slobodno dostupan preko interneta te da potiče vrsnoću objavljenih članaka bila je dovoljna motivacija da pošalju svoje radove. Domaćim mladim autorima činjenica da radovi moraju biti pisani na engleskome, čime časopis potiče suradnju s međunarodnim autorima, te da će njihova znanstvena postignuća biti vidljivija u međunarodnoj znanstvenoj zajednici bila je zasigurno motivom da ponude svoje radove. Tako je časopis dobio određen broj odličnih radova mlađeg naraštaja domaćih lingvista.

Iz iskustva časopisa *Suvremena lingvistika* usklađivanje dvaju temeljnih ciljeva humanističkoga časopisa, obvezu prema domaćoj znanstvenoj zajednici i međunarodnu vidljivost časopisa, nije jednostavno ostvariti. Časopis *Suvremena lingvistika* svjestan je svoje uloge u nacionalnoj znanstvenoj zajednici, njezinu razvoju i unapređenju, ali je istovremeno svjestan da znanstvene spoznaje i postignuća domaćih znanstvenika mora predstaviti međunarodnoj znanosti. Stoga će časopis *Suvremena lingvistika* i dalje sustavno djelovati upravo s ciljem pomirbe obveza prema hrvatskoj filologiji i povećanju međunarodne vidljivosti.

Mora li zaista biti na engleskome?

Druga tema usko je povezana s prethodnom, a tiče se potrebe ili nužnosti objavljivanja članaka na engleskom jeziku. Kao i većina hrvatskih filoloških časopisa, *Suvremena lingvistika* ponajprije je okrenuta domaćoj znanstvenoj zajednici. Međutim, već se od samih početaka časopisa pokazalo potrebnim omogućiti objavljivanje članaka na različitim europskim jezicima. Tako je *Suvremena lingvistika* osim na hrvatskome prihvaćala članke i na engleskom, francuskom, njemačkom, talijanskom i ruskom jeziku. U zadnje vrijeme taj se broj jezika, iako za sada još ne i službeno, smanjio na hrvatski te engleski, francuski i njemački, a dva dominantna jezika na kojima *Suvremena lingvistika* objavljuje jesu hrvatski i engleski. Engleski kao znanstvena *lingua franca* u potpunosti je preuzeo primat u mnogim, posebice prirodnim znanostima. Ta pojavnost zahvaća i humanističke znanosti te nerijetko postoje prijepori trebaju li časopisi, pa i hrvatski filološki časopisi objavljivati članke na engleskome jer je to način da nacionalna znanost postane integralnim dijelom međunarodne znanosti. U suprotnome znanstvena postignuća ostaju ograničena na malen broj potencijalni čitatelja – onih koji vladaju hrvatskim jezikom.

Časopis *Suvremena lingvistika* našao se pred dilemom – objavljivati na hrvatskom ili na engleskom jeziku te je li moguće pomiriti objavljivanje na dvama jezicima. *Suvremena lingvistika* objavljivanje na hrvatskome smatra jednim od prioriteta svoje uređivačke politike. *Suvremena lingvistika* zasigurno se neće odreći hrvatskoga kao svog službenog jezika jer časopis time: a) sudjeluje u unapređenju i razvoju hrvatske filologije, b) dostupan je čitateljima koji nužno ne vladaju engleskim jezikom pa ta vrsta čitatelja također može biti upoznata s novim znanstvenim postignućima. Iako određeni (biomedicinski primjerice) krugovi smatraju da časopis **nužno** mora objavljivati na engleskome kako bi međunarodnu znanstvenu zajednicu upoznao s domaćim znanstvenim spoznajama, a ne ih držao zatočenima u granicama nacionalne znanstvene zajednice¹, takva tvrdnja nije prihvatljiva za sve znanosti, a posebice ne za filologiju. Tako bi za neke filološke časopise bilo uistinu i više nego čudno kada ne bi objavljivali na hrvatskom jeziku. Takav je primjerice časopis *Jezik* kojemu je temeljna zadaća promicanje kulture hrvatskoga jezika. Bez obzira na to što objavljuje na hrvatskom jeziku i time u mnogo manjoj mjeri pridonosi međunarodnoj znanosti, ne možemo tvrditi da ne ispunjava neke od temeljnih zadaća znanstvenoga časopisa. On djeluje u očuvanju i promicanju jednog od temeljnih elemenata koji tvore identitet svake društvene zajednice – nacionalnoga jezika, konkretno hrvatskoga.

Očito je iz primjera časopisa *Jezik* da časopis može imati velik utjecaj u znanstvenoj zajednici te u očuvanju kulturnih vrijednosti jednoga naroda pa bi bilo posve neprimjereno reći da zbog objavljivanja na nacionalnom jeziku nije vrstan znanstveni časopis.

1 Vidi Marušić i Marušić

Objavljivanje hrvatskih filoloških časopisa na hrvatskom ima veliku važnost u razvoju znanstvene terminologije te je to jedan od razloga zbog kojih će *Suvremena lingvistika* i dalje njegovati hrvatski kao svoj službeni jezik. Ako prirodne znanosti to ne prepoznaju kao jedan od velikih problema objavljivanja znanstvenih radova isključivo na engleskome, filologija zasigurno prepoznaje. Upravo u zadnjim brojevima časopisa možemo naći radove koji su usredotočeni na usustavljanje terminologije za pojedine lingvističke discipline što je jedan od načina sustavnoga integriranja novijih disciplina u nacionalne znanstvene tijekove.

Časopis *Suvremena lingvistika* u hrvatskoj filologiji ima vrlo jasno definirano mjesto kojim se razlikuje od ostalih filoloških časopisa. Spekter tema koje časopis zanima vrlo je širok i opéelingvistički usmjeren pa se stoga njegova uloga i mjesto bitno razlikuju od primjerice časopisa *Jezik*. To je i razlogom višejezičnosti u uređivačkoj politici časopisa već dugi niz godina te razlogom da se u zadnje vrijeme potiče objavljivanje članaka na engleskom jeziku. Tako članci poslani za tzv. tematske brojeve moraju biti na engleskom, a u određenim okolnostima prihvaćaju se i radovi na francuskom i njemačkom. Teme kojima se načelno bavi časopis *Suvremena lingvistika* nisu isključivo kroatističke pa engleski kao jedan od službenih jezika časopisa pruža mogućnost da rezultati domaćih znanstvenika i nacionalne znanstvene teme postanu međunarodno vidljive.

Časopis *Suvremena lingvistika* stoga neprekidno mora odmjeravati učinak objavljivanja članaka na hrvatskom i na engleskom (ili nekom drugom stranom) jeziku. Budući da je jedna od njegovih temeljnih zadaća učiniti postignuća nacionalne znanosti međunarodno vidljivima, on ne smije odbaciti ni engleski kao službeni jezik.

Ukoliko je, pak, riječ o časopisu poput časopisa *Jezik*, objavljivanje na hrvatskom je nužnost.

Da zaključimo. Iako bi možda mnogi željeli i očekivali da odgovor na postavljeno pitanje u naslovu bude bez dvojbe – da, mora! – u humanističkim znanostima, a posebice u filologiji ne postoji jednoznačan odgovor na to pitanje.

Bibliografija

Marušić, Ana i Marušić, Matko. 1999. Small Scientific Journals from Small Countries. Breaking a Vicious Circle of Inadequacy. *Croatian Medical Journal*. 40(4). 508–514

Ida Raffaelli